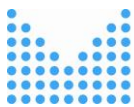

Zpráva o posuzování projektů útvarem Hlavního architekta eGovernmentu za rok 2022

**Odbor Hlavního architekta eGovernmentu
Ministerstvo vnitra**

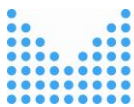

Praha 31. března 2023

OBSAH

1	Úvod a manažerské shrnutí.....	3
2	Poslání a působnost OHA	5
2.1	Posuzované projekty	6
2.2	Typy žádostí o stanovisko	7
2.3	Počet a struktura žádostí o stanovisko	8
3	Počet žádostí a personální otázky.....	10
3.1	Nejčastěji napravené nedostatky	11
3.2	Přínosy posuzování projektů OHA.....	14
4	Rozvoj a nové povinnosti v oblasti architektury úřadu	15
5	Závěr.....	16

1 ÚVOD A MANAŽERSKÉ SHRNUÍ

Odbor Hlavního architekta eGovernmentu Ministerstva vnitra (dále také „OHA“) je útvar s nadresortní působností, pověřený koordinací rozvoje eGovernmentu ve veřejné správě a architektonických řešení centrálních sdílených služeb eGovernmentu. Pro účely svého poslání provádí, na základě **usnesení vlády č. 86 ze dne 27. ledna 2020** a **zákona č. 365/2000 Sb.**, o informačních systémech veřejné správy, **kontrolu a schvalování významných projektů týkající se informačních a komunikačních technologií** (dále jen „ICT“) a to jak ve fázi projektových záměrů, tak i kontroly před spuštěním digitálních služeb informačního systému. OHA dále poskytuje konzultace, podporu a expertní služby ostatním subjektům veřejné správy, **řídí rozvoj sdílených služeb** eGovernmentu, koordinuje budování a rozvoj architektury výkonu služeb veřejné správy a její ICT podpory v orgánech veřejné moci a **stanovuje postupy, principy a standardy pro oblast ICT**. Všechny uvedené činnosti zajišťuje celkem 13 zaměstnanců.

Ve vztahu ke kompetenci schvalování výdajů souvisejících s ICT bylo **za rok 2022** na OHA zpracováváno celkem **446 žádostí v celkové hodnotě 47,8 miliard Kč¹**. Souhlasně bylo posouzeno celkem 338 žádostí v celkové hodnotě 36 miliard Kč. U 2 žádostí nebylo vydáno stanovisko, neboť se u nich v průběhu posuzování zjistila skutečnost zabraňující vydání stanoviska, u 7 žádostí došlo k jejich zpětvzetí žadatelem a u 2 žádostí bylo vydáno nesouhlasné stanovisko. U zbylých 97 žádostí nebylo do konce roku 2022 procesně rozhodnuto, neboť se nacházely stále v procesu doplňování a úprav žadatelem.

Nedostatky vyžadující součinnost žadatele byly odhaleny u 357 žádostí, což představuje 80 % všech žádostí za rok 2022. **Významné nedostatky** pak byly odhaleny **v 78 případech**, přičemž součet expertních odhadů finančního ocenění, které **OHA odhalením těchto nedostatků ušetřil žadatelům**, dosáhl částky **1,2 miliardy Kč**. U všech žádostí obsahujících nedostatky použil OHA procesní postup **pozastavení procesu schvalování žádosti** a vyžádání jejich **odstranění**. Uvedeným postupem OHA dosáhl změny v předmětu projektu tak, aby byl v souladu s Národním architektonickým plánem a **nebylo** nutné žádnou z žádostí **zamítnout** a zabránit tak realizaci projektu. Samotnému **posuzování** ICT projektů se v roce 2022 věnovalo dle své odborné specializace celkem všech **13 pracovníků**.

V žádostech o stanovisko OHA v roce 2022 byly nejčastěji identifikovanými a dále řešenými následující nedostatky:

- **opomenutí využití** centrálně poskytovaných sdílených systémů pro **správu identit**, a to jak občanů (eldentita.cz), tak úředníků (JIP/KAAS),
- **nedostatečně zohlednění kontextu projektu, tj. zejména nezahrnutí napojení** na relevantní lokální či centrální informační systémy a nezohlednění až absence vazeb jak na koncepci rozvoje ISVS spravovaných daným úřadem, tak i na Informační koncepci České republiky,
- **nedodržení Design systému gov.cz** u portálových řešení,
- opomenutí **publikace dat agendy** prostřednictvím tzv. referenčního rozhraní v rámci propojeného datového fondu tak, aby data mohla být čerpána ve prospěch subjektu údajů (například pro jejich zobrazení na Portálu občana) ale také pro další agendy, dle zásady „data only once“ – data má stát od občana chtít jen jednou,
- **nepředcházení obtížně odstranitelné závislosti na konkrétním dodavateli (tzv. vendor lock-in efekt)**,

¹ Všechny finanční částky v této výroční zprávě, pokud není uvedeno jinak, jsou uváděny bez DPH.

- **nezhlednění legislativních požadavků jiných právních předpisů, případně národních či mezinárodních standardů.**

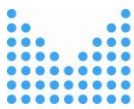
Hlavním faktorem posuzování projektů v roce 2022 bylo vyhlášení výzev Integrovaného regionálního operačního programu (dále jako „IROP“) pro období 2021 – 2027. Tyto žádosti, které OHA zpracovává na základě Dohody mezi Ministerstvem vnitra a Ministerstvem pro místní rozvoj o náplni činnosti věcného garanta při přípravě a realizaci specifických cílů 1.1. a 2.3 IROP pro období 2021-2027 ze dne 3. června 2021 a specifických pravidel pro žadatele výzev, tvoří převážnou většinu žádostí. Výzvy, které OHA v roce 2022 posuzoval, jsou:

- 3. výzva IROP - Kybernetická bezpečnost – SC 1.1 (MRR)
- 4. výzva IROP - Kybernetická bezpečnost – SC 1.1 (PR)
- 5. výzva IROP - Kybernetická bezpečnost – SC 1.1 (ČR)
- 8. výzva IROP - eGovernment - SC 1.1 (MRR)
- 9. výzva IROP - eGovernment - SC 1.1 (PR)
- 10. výzva IROP - eGovernment a kybernetická bezpečnost - SC 1.1 (VRR)
- 11. výzva IROP - eGovernment - SC 1.1 (ČR)
- 29. výzva IROP - eGovernment a kybernetická bezpečnost (ITI) - SC 1.1 (MRR, PR)

V rámci posuzování jednotlivých žádostí dále dochází setrvalému propojování předkládaných záměrů na hlavní a dílčí **cíle programu Digitální Česko**. V této oblasti strategického řízení jsou, na základě užití manažerského přístupu podnikové architektury, průběžně aktualizovány formuláře a jejich údaje, potřebné pro získání souhlasného stanoviska tak, aby žadatelé byli systematicky vedeni k souladu s Informační koncepcí České republiky i k souladu s jednotlivými cíli programu Digitální Česko.

Významné pozitivní změny v digitalizaci veřejné správy jsou stimulovány průběžně aktualizovanými, pro veřejnou správu závaznými, doprovodnými dokumenty k Informační koncepci ČR. Jmenovitě **Národního architektonického plánu (NAP), Národního architektonického rámce (NAR), Metod řízení ICT (MŘICT) a Slovníku eGovernmentu (SeG)**, kde jejich úprava je řešena v rámci dialogů při Pracovní skupině pro architekturu a řízení ICT RVIS.

Kromě samotného posuzování a schvalování žádostí poskytovali pracovníci OHA také **odborné konzultace, workshopy a školení**. Dále sdíleli informace o změnách, plynoucích zejména ze zákona o právu na digitální služby, zákona o informačních systémech veřejné správy, zákona o základních registrech, včetně průřezových právních aktů.

2 POSLÁNÍ A PŮSOBNOST OHA

Posláním a hlavními činnostmi OHA jsou:

- i. Stanovování architektonických a dalších standardů pro digitalizaci veřejné správy a podporu zvyšování digitálních schopností jednotlivých orgánů veřejné správy prostřednictvím vyhledávání a sdílení osvědčené praxe.
- ii. Řízení rozvoje sdílených služeb eGovernmentu a jejich efektivního využívání.
- iii. Koordinace tvorby, sladování a realizace architektury na národní úrovni a soulad architektur na nižších úrovních.
- iv. Tvorba metodických a koncepčních dokumentů, jako je Národní architektonický plán ČR, Národní architektonický rámec, Slovník eGovernmentu a Metody řízení ICT.
- v. Působení centra digitálních expertíz včetně podpory objevování nových postupů a rozvojových záměrů.
- vi. Připomínkování nové legislativy na soulad s digitálními požadavky a vizí veřejné správy v souladu se zásadami digitálně přívětivé legislativy a Informační koncepcí ČR resp. dalšími strategickými dokumenty.
- vii. Řízení, podpora a koordinace oblasti Otevřených dat, vykonávaná Národním koordinátorem otevřených dat, který působí jako součást týmu OHA.
- viii. Organizační a odborné vedení Pracovního výboru pro architekturu v rámci Rady vlády pro informační společnost (RVIS). Členy Pracovního výboru jsou odborní zástupci jednotlivých resortů, Asociace krajů a Svazu měst a obcí. Pracovní výbor je hlavní platformou pro sdílení architektonických znalostí a zkušeností v oblasti elektronizace veřejné správy.
- ix. Posuzování a schvalování významných ICT projektů a jejich záměrů veřejné správy před jejich realizací, zahrnující jejich kontrolu a případnou komunikaci se žadateli směřující k modifikaci projektů ve fázi před vypsáním veřejné zakázky.
- x. Koordinační a poradenská činnost a soustavná práce s architekty na jednotlivých úřadech.
- xi. Spolupráce koncepčních dokumentů jako je program Digitální Česko a jeho části.
- xii. Účast v projektových a pracovních týmech ICT projektů MV a v pracovních orgánech RVIS a RVVS.

Účelnost existence centrální autority pro koordinaci a řízení elektronizace veřejné správy a architektury potvrzují vedle tuzemských také zahraniční zkušenosti. Všechny země s vysokou úrovní vyspělosti eGovernmentu mají obdobnou jednotku řízení, bez ohledu na její konkrétní organizační zařazení.

V Evropě fungují modely od samostatné agentury podřízené ministerskému předsedovi či některému z ministrů, přes vybraný útvar na některém z významných ministerstev (nejčastěji vnitra nebo financí), až po existenci samostatného ministerstva nebo úřadu pro informační technologie a komunikace.

S ohledem na věcnou gesci se architekti OHA aktivně podílí na činnosti projektových týmů vytvářejících projektové záměry a architekturu navrhovaných řešení, na aktualizaci republikové legislativy v oblasti ICT jako připomínkovací místo, ale i jako tvůrci řady těchto dokumentů, aktuálně např.: Vyhlášky č. 529/2006 Sb. a č. 530/2006 Sb., Usnesení vlády č. 624/2001, řady dalších metodických dokumentů (Informační koncepce ČR včetně jejich následných dokumentů), které jsou využívány pro posuzování projektů. Významná pro

zpracování a posuzování žádostí je i osvětová, vzdělávací a publikační činnost pracovníků OHA – například komplexní správa obsahu webu: archi.gov.cz.

Tato výroční zpráva se zaměřuje především na výsledky a efekty jedné z hlavních činností OHA, tedy na posuzování a schvalování ICT projektů veřejné správy s tím, že v jednotlivých kapitolách jsou zmíněny i další činnosti OHA, pokud s posuzováním projektů souvisejí.

Z celkového pohledu je činnost OHA zaměřena především na metodické a koordinační usměrňování a standardizaci, posuzování projektů je až samotným či reálným výstupem jeho činnosti. Při posuzování ICT projektů dochází zejména ke kontrole efektivity a souladu (konzistence) projektu s ostatními připravovanými ICT projekty veřejné správy, hodnoceno je správné a přiměřené využívání vlastních ICT aktiv úřadu, vybudovaných sdílených služeb veřejné správy a strategických ICT projektů eGovernmentu (například: Portál občana, NIA, JIP/KAAS, CzechPoint, Datové schránky nebo eGovernment Cloud) i alternativ outsourcingu některých služeb při zachování požadované úrovně kybernetické bezpečnosti. V neposlední řadě OHA přihlíží také k otázkám tzv. 3E, tedy k účelnosti, účinnosti a hospodárnosti. Obecně se pro popis aktivit vykonávaných při posuzování ICT projektů využívá slovního spojení *Kontrola a dosažení souladu s Národním architektonickým plánem ČR*.

Jak je vykládán pojem eGovernment v praxi?

eGovernment či Digitální Government je digitální veřejná správa, která předpokládá používání digitálních technologií jakožto integrované části strategií modernizace vlád k vytvoření veřejné hodnoty. Opírá se o ekosystém digitálního státu složený z vládních aktérů, nevládních organizací, podniků, sdružení občanů a jednotlivců, kteří podporují tvorbu dat, služeb a obsahu prostřednictvím interakcí s vládou.

2.1 Posuzované projekty

Činnost posuzování a schvalování významných ICT projektů veřejné správy je členěna podle titulu, z něhož vyplývá povinnost získat před zahájením projektu souhlasné stanovisko OHA. Časté jsou ale i případy, kdy projekt musí získat souhlasné stanovisko na základě více titulů současně. Pro zjednodušení administrativy je pro tyto účely využíváno tzv. sloučené řízení, kdy je k projektu podána jen jedna žádost (předložení projektu), na jejímž základě je vydáno svodné stanovisko vyjadřující se ke splnění podmínek podle všech relevantních titulů a jejich požadavků.

Za období 2022 byly posuzovány projekty na základě dvou titulů:

- a) **Titul usnesení vlády – Usnesení vlády č. 86 ze dne 27. ledna 2020 ve znění usnesení vlády č. 831 ze dne 5. října 2022**, které uložilo členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů **informovat vládu o záměrech učinit výdaj v oblasti digitalizace nebo ICT**, jestliže tento výdaj je určen na pořízení či technické zhodnocení **určeného informačního systému** u veřejné správy, anebo jde o výdaj s takovým informačním systémem související (například výdaj na technické a programové prostředky včetně prvků síťové infrastruktury). Definice tzv. určeného informačního systému veřejné správy je součástí zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy.
- b) **Titul zákona – Návrhy dokumentací programů, investiční záměry akcí a projekty určených informačních systémů veřejné správy určených k výkonu státní správy na základě zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy**. OHA posuzuje nejen

projektové záměry v oblasti informačních a komunikačních technologií **státních orgánů**, ale i projektové záměry **orgánů územních samosprávných celků**.

Kromě projektů či záměrů je z titulu zákona udělena i povinnost předložit **provozní dokumentaci** určeného informačního systému **k posouzení**, zda určený informační systém splňuje požadavky kladené na něj právními předpisy upravujícími informační nebo komunikační technologie, informační koncepcí orgánu veřejné správy a provozní dokumentací.

2.2 Typy žádostí o stanovisko

Projekty a záměry předkládané na základě povinností vyjmenovaných v kapitole 0 zahrnují velmi široké spektrum projektů od dodávek zboží, nákupu služeb až po budování a provoz komplexních informačních systémů. Pro usnadnění zpracování žádosti o souhlas OHA byly žádosti podle jejich obsahu rozděleny do tří níže uvedených základních skupin:

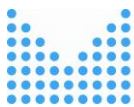
- Žádosti o souhlasné stanovisko s nákupem, rozvojem a údržbou nových informačních systémů, respektive s vybudováním IT podpory nějaké nové nebo významně pozměněné agendy či služby veřejné správy – pro tuto žádost byl vytvořen **formulář A**,
- Žádosti o souhlasné stanovisko s uzavřením smluv rámcové povahy na podporu a rozvoj, kdy konkrétní plnění se objednává následně na základě schváleného finančního rámce, avšak v době uzavírání smlouvy rámcové povahy není ještě známo, zda a jaké konkrétní plnění bude poptáváno – pro tuto žádost byl vytvořen **formulář B**,
- Žádosti o souhlasné stanovisko v případech, kdy záměrem je pořídit typizovaný komoditní ICT produkt (HW, SW nebo službu) – pro tuto žádost byl vytvořen **formulář C**.

Aplikační praxe ukázala potřebu formulář typu **B dále vnitřně specifikovat**, což OHA reflektoval zavedením tří druhů formuláře typu B:

- Formulář **B1** – Žádost o stanovisko OHA k záměru projektu (jde v podstatě o registraci rámcové smlouvy při známém objemu finančních prostředků a většinou jen obecně formulovanému účelu/obsahu smlouvy).
- Formulář **B2** – Žádost o stanovisko OHA ke každé dílčí změně řešení, která je architektonicky významná a která se děje v rámci záměru B1.
- Formulář **B3** – Žádost o stanovisko OHA k plánované cílové architektuře, která v sobě zohledňuje i všechny dílčí žádosti B2.

Podáním žádosti o stanovisko OHA prostřednictvím formuláře typu B1 se žadatel automaticky zavazuje podat žádost B2 pro každou architektonicky významnou změnu a také podat formulář B3, a to podle příslušné domluvy, typicky nejpozději do jednoho roku, či dvou let v případě složité žádosti, jako žádost o posouzení celkové architektury předmětného řešení. Formulář B3 reflektuje **častou realitu ICT projektů, kdy jejich technickou dokumentací nedisponuje sám žadatel**, ale pouze jeho dodavatelé. V tom případě je třeba ponechat žadateli dostatečný čas na získání know-how, jeho zpracování a dodání potřebných informací pro posouzení ze strany OHA.

V souvislosti s novelou zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů byl předmětný zákon doplněn o § 5, odst. 2, písm. c), který ukládá žadateli povinnost předložit OHA před zahájením poskytování služby ISVS k posouzení (k tzv. kolaudačnímu rozhodnutí) provozní dokumentaci předmětného systému, zda tento splňuje požadavky právních předpisů, informační koncepce České republiky a zda jeho realizace je v souladu s žádostí podanou jako podklad k souhlasnému stanovisku. V roce

2022 evidoval OHA 5 žádostí o posouzení provozní dokumentace, z nichž 3 bylo souhlasně vyhověno a 2 se v souvislosti se svým rozsahem a složitostí nachází ve stavu hodnocení.

Podstatný vliv na průběh posuzování má, kromě výše uvedených titulů, též usnesení vlády č. 343/D ze dne 6. května 2015 a na něj navazující pracovní dohoda ze dne 11. prosince 2015 mezi OHA, bezpečnostními sbory a zpravodajskými službami. Na jejich základě jsou žádosti o stanovisko OHA typu A, B a IROP předávány k vyjádření šesti sborům a službám z bezpečnostní oblasti, které mají možnost vznášet k projektům vlastní připomínky z titulu zabezpečování jejich zákonných úkolů. Těmito bezpečnostními sbory a zpravodajskými službami v abecedním pořadí jsou:

- Bezpečnostní informační služba,
- Bezpečnostní odbor Ministerstva vnitra,
- Generální inspekce bezpečnostních sborů,
- Úřad pro zahraniční styky a informace,
- Útvar speciálních činností služby kriminální policie a vyšetřování,
- Vojenské zpravodajství při Ministerstvu obrany.

Ministerstvo vnitra uzavřelo koncem roku 2021 též Memorandum o spolupráci při posuzování žádostí o stanovisko odboru Hlavního architekta eGovernmentu Ministerstva vnitra z hlediska kybernetické bezpečnosti s Národním úřadem pro kybernetickou a informační bezpečnost (dále také „NÚKIB“). Na základě tohoto Memoranda se NÚKIB zasílají stejné projekty jako bezpečnostním sborům a zpravodajským službám.

Bezpečnostní sbory, zpravodajské služby a NÚKIB své vyjádření k jednotlivým projektům zasílají OHA v termínu do 20 kalendářních dní od obdržení iniciální žádosti od OHA, přičemž za rok 2022 možnosti vznést připomínky využily výše uvedené subjekty u 150 žádostí, tedy přibližně u každé třetí žádosti.

2.3 Počet a struktura žádostí o stanovisko

Celkový počet žádostí, které OHA za rok 2022 zpracovával, byl **446**. Tento počet zahrnuje veškeré přijaté žádosti v roce 2022, žádosti pokračující z předešlých let, včetně těch, které byly následně staženy či ke kterým nebylo vydáno stanovisko, případně skončily jiným stavem.

K 340 žádostem bylo vydáno stanovisko, 7 žádostí bylo žadatelem vzato zpět (byly staženy) ještě před vydáním stanoviska. Ke 2 žádostem OHA stanovisko nevydal, neboť se u nich během posuzování zjistila skutečnost zabraňující vydání stanoviska. 97 žádostí zůstalo v procesu posuzování i přes konec roku 2022.

Celkový počet žádostí, ke kterým bylo v roce 2022 vydáno stanovisko, bylo **340** a jejich souhrnná hodnota byla **cca 36,5 miliard Kč**. Z této statistiky je však nutné odečíst žádosti typu B2 a B3, jejichž hodnota je již obsažena v žádosti typu B1, která zastřešuje celý finanční rámec. Takto očištěná statistika čítá **308** žádostí o hodnotě **cca 31,8 miliard Kč**.

V celkovém počtu zpracovávaných žádostí se jedná zhruba o 2 přijaté žádosti každý pracovní den s průměrnou hodnotou přibližně 81,8 milionů Kč

Tabulka 1: Počet a finanční objem žádostí dle typu v meziročním srovnání let 2020 a 2021

Typ žádosti	Počet žádostí		Finanční objem (Kč)	
	2021	2022	2021	2022
IROP – jen studie proveditelnosti	0	0	0*	
IROP + A	0	311	0*	17 915 092 734
A – univerzální	90	44	6 491 230 914	8 400 877 853
B1 – rámec	58	38	5 758 150 605	14 544 822 220
B2 – prováděcí	28	27	408 492 062**	1 522 192 880**
B3 – přehled architektury	24	24	150 000 000**	5 242 634 296**
C – komodita	41	1	1 185 483 945	153 690 000
Ostatní***	1	1	0	9 939 804
Celkový součet	162		13 491 200 304	

* Jedná se pouze o částky projektů, kdy se navyšovala či jinak měnila hodnota projektu.

** Hodnoty formulářů typu B2 jsou již obsaženy v rámci schváleného rámce typu B1 a hodnoty formulářů typu B3 nejsou předmětem schválení v původním slova smyslu, jde jen o konstatování 5letých nákladů TCO funkčního celku.

*** Zahnuje takové žádosti, kdy prozatím nebylo s jistotou určeno, o jaký typ žádosti se jedná či jde o žádosti o stanovisko, které jsou podané dobrovolně.

Tabulka 2: Počet žádostí podle výsledku posouzení za rok 2022 a 2022

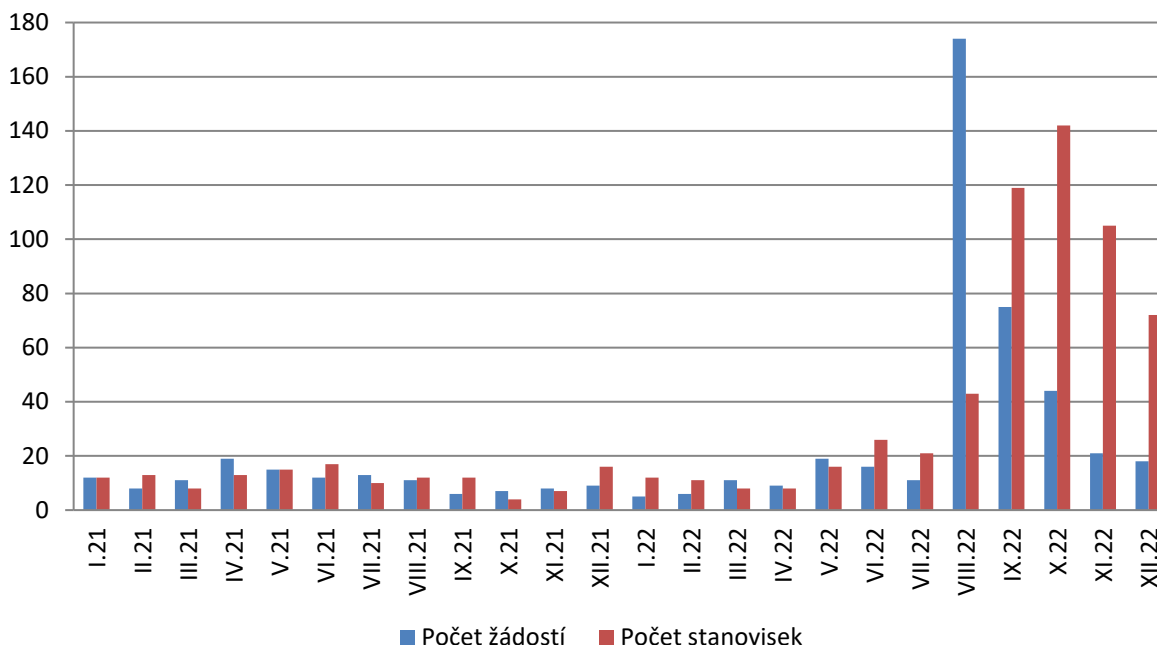
Výsledek posouzení	Počet zpracovávaných žádostí	
	2021	2022
Souhlasné stanovisko	139	338
Nesouhlasné stanovisko	0	2
Zpětvzetí žádosti	5	7
Vráceno bez vydání stanoviska	2	2
Posuzování stále probíhá	16	97
Celkový součet	162	446

Nízký počet zamítavých stanovisek OHA neznamena, že by všechny předkládané projekty byly bezchybné a role OHA by byla pouze administrativní. V 414 případech byly k předloženým projektům ze strany OHA vneseny připomínky, které vedly k úpravě projektů a jejich kvalitativnímu zlepšení. Pouze 32 žádostí tedy bylo bezchybných hned při podání.

V roce 2022 došlo v několika případech k několikanásobnému překročení lhůty 30 dnů od podání žádosti (při odpočítání případné doby pozastavení). Důvody zpoždění byly způsobeny především nevyhovující personální situací, kdy posuzování projektů nebylo možné zvládnout v řádném termínu z důvodu nedostatečné kapacity odborných hodnotitelů. Důležitá je také informace, že zpoždění u formulářů typu B3 není pro žadatele nijak omezující, protože se jeho schválením nepovoluje změna architektury informačního systému, ale pouze dokládá finální stav daného projektu.

3 POČET ŽÁDOSTÍ A PERSONÁLNÍ OTÁZKY

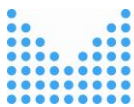
Z časového rozložení podávaných žádostí lze vyčíst, že počty žádostí o stanovisko OHA za poslední dva roky se výrazně zvýšily ke konci roku 2022, což souvisí s výzvami IROP (obrázek 1).

Organizačně se OHA skládá ze čtyř oddělení, těmi jsou oddělení strategie a standardizace, oddělení analýz legislativy eGovernmentu, oddělení projektů eGovernmentu a oddělení architektury informačních systémů veřejné správy. Celkově OHA disponoval k 31. prosinci 2022 dvaceti sedmi systemizovanými tabulkovými místy, která nebyla plně obsazena. Další 11 osob působilo na OHA formou dohod o pracovní činnosti nebo jako externisté. Ke konci roku 2022 tak činnosti OHA zajišťovalo celkem 38 osob. Těchto 38 osob vykonávalo práce v celém rozsahu činností OHA, např. i národní koordinaci otevřených dat, problematiku EU eGovernmentu, zejména problematiku nařízení eIDAS (služby vytvářející důvěru – elektronické podpisy a služby kvalifikované elektronické identity), připomínkování veškeré nové legislativy na soulad s digitálními požadavky nebo například tvorbu strategií, metodik a standardů eGovernmentu. Přímému samotnému posuzování projektů se tak věnovalo částečně (vedle jiných svěřených činností) celkem 13 pracovníků.

Činnost OHA nebyla v roce 2022 žádným způsobem dotčena či ohrožena. OHA disponuje jak věcným zázemím, tak profesionálním a proaktivním přístupem všech zaměstnanců v rámci funkční komunikační matice uvnitř i vně útvaru, což umožňuje výkon veškeré agendy OHA i v dynamicky se měnících podmínkách, které přinesl rok 2022. Je však nutné podotknout, že ke konci roku 2022 ukončilo své působení na OHA 6 lidí ze systemizovaných pracovních míst, které se nepodařilo nahradit. **Do roku 2023 tedy vyvstává velké riziko neplnění činnosti, jako tomu bylo v předchozích letech.**

Vedle interních a externích pracovníků byl na OHA realizován projekt z Operačního programu Zaměstnanost – *Rozvoj datových politik v oblasti zlepšování kvality a interoperability dat veřejné správy*, který zajišťuje rozvoj Portálu otevřených dat a Národního katalogu otevřených dat, podporu institucím veřejné správy ve formě školení, konzultací a workshopů, rozvoj standardů a metodik pro publikaci a katalogizaci otevřených dat v kontextu zajišťování tvorby

veřejného datového fondu. Projektový tým, který vede Národní koordinátor otevřených dat, zahrnuje dalších 18 osob, zejména univerzitních výzkumníků, působících v projektu na částečný úvazek.

OHA se dlouhodobě snaží získat další zaměstnance, jak kmenové, tak externí. Nábor nových zaměstnanců na OHA je však limitován současnou situací na trhu práce, kdy je kvalifikovaných pracovníků příslušné znalostní úrovně značný nedostatek. Omezujícími faktory jsou jednak finanční podmínky, nastavené v tomto případě zákonem o státní službě, které značně zaostávají za situací v soukromém sektoru a dále také velmi vysoké nároky na odbornou zdatnost výkonu práce jednotlivých pracovníků, kteří vykonávají působnost OHA.

3.1 Nejčastěji napravené nedostatky

Z předložených žádostí byly řešeny významné nedostatky a chyby ve věcném obsahu projektů. OHA koncipuje výkon svých pravomocí způsobem, který má za cíl dosáhnout kvality a efektivity plánovaných ICT projektů. Z toho důvodu zahajuje OHA vždy, když odhalí v žádosti možné nedostatky, jednání/konzultaci se žadatelem. V rámci těchto jednání bývají některé výhrady OHA uspokojivě vysvětleny a není nutné projekt upravovat či doplňovat. Za rok 2022 však OHA eviduje u 414 žádostí, z celkových 446 předložených, nedostatky a chyby, které byly napraveny až na základě upozornění žadatele ze strany OHA. V 78 případech odhalili pracovníci OHA v projektech tak závažné nedostatky, že bylo nutné žádost a mnohdy již i zadávací dokumentaci veřejné zakázky přepracovat.

Ve všech těchto případech tak díky OHA došlo k nápravě nedostatků a pochybení, jež by v budoucnu vedly k nutným vícepracím, nižší efektivitě či dokonce k nerespektování zákonných principů sdílených služeb (například zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech nebo zákona č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci).

Posuzování projektů umožnilo OHA zastavit realizaci projektů, u nichž byly zjištěny rozpory se základními principy eGovernmentu, požadavky na jejich účelnost, účinnost a hospodárnost. Nejčastěji odhalenými nedostatky projektů, které byly na požadavek OHA v roce 2022 opraveny, jsou:

- A. Opomenutí využití centrálně poskytovaných **sdílených systémů pro správu identit** (např. informační systémy Národní sportovní agentury, Úřadu pro civilní letectví nebo Státního úřadu pro kontrolu léčiv). Tedy opomenutí existence služeb, poskytovaných Národním bodem pro identifikaci a autentizaci (dále jen „NIA“) a Jednotným identitním prostorem / Katalogem autentizačních a autorizačních služeb (dále jen „JIP/KAAS“). Rozdíl mezi těmito identitními prostory spočívá v jejich zaměření, kde NIA je součástí identitního systému občanů ČR v roli klientů veřejné správy a je určena pro přihlašování veřejnosti, zatímco JIP/KAAS je identitní systém úředníků a jako takový je určen pro přihlašování pracovníků veřejné správy v profesionálních rolích do typicky neveřejných systémů. Principiální výhody a úspory plynoucí z využití služeb sdílených systémů NIA a JIP/KAAS spočívají, kromě otázek kybernetické bezpečnosti, zejména ve vyšším komfortu pro uživatele. Uživatelé si již nemusí pamatovat různé přihlašovací údaje (hesla či jiné kódy) pro různé systémy, ale mají jednu sadu údajů a mohou také svobodně volit mezi různými identifikačními prostředky, kam patří například elektronické občanské průkazy s čipem, prostředek Mobilní klíč eGovernmentu či prostředek NIA ID (původním jménem prostředek „jméno, heslo, SMS“). Důležité je i hledisko finančních úspor, kdy při existenci jednou vybudované sdílené centrální služby jsou všechny výdaje na tutéž lokální službu zcela nadbytečné.

- B. Nerespektování propojeného datového fondu. Nevyužívání služeb referenčního rozhraní jako je **napojení na relevantní lokální nebo centrální informační systémy**. V roce 2021 byl zaznamenán nárůst pochybení při nevyužívání služeb základních registrů, což je za hlediska architektury zásadní pochybení. Tento stav si lze vysvětlit rozšířením okruhu žadatelů, kteří předtím nebyli regulováni. Pokud by při posuzování OHA nebylo chybějící napojení odhaleno, tak by po uvedení nových systémů do provozu nastala jedna ze dvou situací. Úřad by musel zadat takové napojení systému až následně, což vždy vede na vícepráce a projekt prodraží a zpozdí, anebo by se výhod plynoucích z napojení vzdal, čímž by se snížila efektivita práce zaměstnanců a poklesla kvalita výkonu konkrétní agentury s důsledky pro uživatele v roli klienta veřejné správy.
- C. Nadále přetrvávajícím nedostatkem některých ICT projektů je opomíjení nutnosti předejít tzv. vendor lock-in efektu (neboli **obtížně zrušitelné závislosti na konkrétním dodavateli**). Díky tomuto efektu se dodavatel dostává do monopolního postavení vůči zadavateli projektu, a ten pak čelí jak organizačním, tak hlavně finančním neefektivitám. V těchto případech žadatelé nepředvídají nezbytnost zajištění svobody rozhodování a častokrát sami své projekty dostávají do stavu nemožnosti změnit v budoucnu IT dodavatele či provozovatele systému. Tato situace nastává nejčastěji u vývoje informačních systémů na zakázku, kdy toto opomenutí do budoucna téměř vylučuje převzetí projektu jiným dodavatelem, ať již z pohledu autorských práv k dílu jako takovému, nebo z pohledu nedostatečné technické dokumentace a opomenutí smluvního podchycení součinnosti na migraci dat. Typickým následkem pak bývá pravidelná nutnost využít při zadávání úprav systému, nebo i jeho pouhého provozu, tzv. jednacího řízení bez uveřejnění (JŘBU). Obecně OHA směřuje žadatele ke zpracování a sjednání tzv. exit plánu, který zahrnuje mimo právních otázek i ošetření čistě technických problémů, například otázky proveditelnosti a formátů migrace dat ze stávajícího systému do systému nového. Adekvátní exit plán společně s opatřeními k předejití závislosti na jednom dodavateli byl pod vedením OHA vždy doplněn.
- D. U informačních systémů je významná také podpora publikace dat. Může se jednat o publikaci do tzv. propojeného datového fondu (podle ustanovení zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, o tzv. referenční rozhraní), nebo o publikaci tzv. **otevřených dat** z konkrétního systému. Někteří žadatelé zcela opomíjeli požadavek na funkci jejich informačních systémů, pomocí které by bylo možné zveřejňovat data ostatním orgánům veřejné moci či přímo subjektu údajů na základě zákonného zmocnění, anebo poskytování dat veřejnosti v otevřeném a strojově zpracovatelném formátu. Někteří žadatelé i nadále opomíjejí požadavek na poskytování dat, a to například pokud se jedná o statistiky z informačního systému. Stejně jako v předchozím roce tak i v roce 2022 je nutné konstatovat, že bez působení OHA by mnohé kontexty sdílené služby (tzv. eGSB) či mnohá otevřená data vůbec nevznikla nebo by později musely být nákladněji upravovány informační systémy, aby jejich publikaci umožnily.
- E. V návaznosti na nové znění zákona o zadávání veřejných zakázek vznikla již v dubnu 2019 pro subjekty veřejné správy povinnost přijímat tzv. **Elektronické faktury** (faktury v elektronicky zpracovatelné formě tj. ve strukturovaném formátu), pokud se výstavce faktury k takové formě rozhodne. Povědomí o této nové povinnosti je bohužel ve veřejné správě velmi nízké a je třeba se na ní v příslušných systémech připravit dopředu. Proto OHA požadavek na schopnost příjmu elektronické faktury ve

strukturovaném formátu požadoval u všech projektů, které obsahovaly pořízení nebo významné úpravy ekonomického modulu v rámci systému úřadu. Ačkoliv od účinnosti směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/55/EU o elektronické fakturaci při zadávání veřejných zakázek eviduje resort MV několik desítek přijatých faktur v elektronickém formátu, který je v souladu s náležitými evropskými standardy, anebo s českým národním standardem ISDOC, tak stále přetrvává rigidita ze strany dodavatelů, kterým možnost odesílání faktury ve zmíněných formátech zatím nepřináší žádnou ekonomickou výhodu. Pro zefektivnění procesu příjmu faktur a většího využívání výhod elektronické fakturace ve strukturovaném datovém formátu bude muset evropská případně česká legislativa přijmout patřičná legislativní opatření pro přiměřený tlak v rámci dodavatelsko-odběratelských vztahů v oblasti zadávání veřejných zakázek.

- F. V rámci posuzování bylo v roce 2022 rovněž apelováno na **využívání standardů** v projektech, namísto jednoúčelových řešení, která by jen prodražila budoucí napojování na okolní systémy. Ve většině projektů, které musely na základě intervence OHA soulad se standardy doplnit, se jednalo typicky o ignorování standardů elektronické zdravotní dokumentace v nemocničních informačních systémech, absence podpory Národního standardu elektronických systémů spisových služeb, závazných pro úřady veřejné správy nebo používání proprietárních způsobů výměny dat namísto používání zákonem daného Referenčního rozhraní.
- G. V neposlední řadě docházelo i v kalendářním roce 2022 k opomíjení, či nedodržení termínu závazků vyplývajících ze žádostí o stanovisko typu B1 na dodání cílové architektury ve formuláři typu B3 k posouzení. Oproti předchozímu roku 2021 se však tato situace výrazně zlepšila.

Samostatnou problematiku v hodnocení záměrů ICT projektů představují záměry bezpečnostních složek (např. Policie ČR, Vězeňská služba ČR atd.), které v souladu s § 1 odst. 3 zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, mohou obsahovat pouze vazby na další informační systémy veřejné správy, nikoliv však detail úprav či uspořádání konkrétních systémů. OHA tak není schopen posuzovat těmito záměry ovlivňovanou ICT architekturu informačních systémů, jejich práci s údaji, použité technologie včetně hospodárnosti, ani propojení v rámci organizace žadatele. Zákonodárce v tomto případě pravděpodobně sledoval ochranu zájmů bezpečnostních složek ve smyslu omezení poskytování informací o vnitřní architektuře jejich systémů, nicméně podle OHA je to častokrát zdrojem neefektivního používání sdílených služeb eGovernmentu a ve všech případech je znemožněn výkon koordinační role MV ve sféře budování systému eGovernmentu.

Dále v této kapitole uvádíme **informace o posuzování projektů po vybraných resortech státní správy** a v samosprávných úřadech. Vybrány byly oblasti, z nichž jsou předkládány největší počty žádostí nebo žádosti o velkých objemech finančních prostředků. Jde tak o resorty, kde jsou při posuzování projektů kladeny vysoké nároky na zajištění konzistence a koncepčnosti tak, aby se jednotlivé projekty navzájem doplňovaly a nedocházelo k jejich vzájemným překryvům či jiným nekonzistencím. Za tímto účelem jsou mezi pracovníky OHA rozvíjeny specializace na věcnou problematiku jednotlivých resortů a tito specialisté jsou pro daný resort partnerem při jednáních o všech strategických záměrech a plánech rozvoje jejich ICT.

3.2 Přínosy posuzování projektů OHA

Přínosy posuzování a schvalování ICT projektů centrální autoritou je možné vidět v následujících rovinách:

- 1) Finanční úspory dosažené odstraněním nalezených nedostatků.
- 2) Navádění na potenciálně problematické aspekty projektu, kdy samotný formulář žádosti je koncipován způsobem, jenž na řadu nedostatků projektu upozorní či navede žadatele již během vyplňování.
- 3) Preventivní a edukativní působení na jednotlivé žadatele. Orgány veřejné správy s vědomím budoucí nutnosti podávání žádostí o stanovisko OHA postupně začínají zavádět architektonické řízení informačních a komunikačních technologií a jejich rozvoje z pohledu centrálního eGovernmentu.

V předchozí kapitole byly popsány nejčastěji se opakující nedostatky předkládaných ICT projektů. Jak bylo uvedeno, u 414 projektů bylo v rámci posuzování dosaženo odstranění těchto zmíněných či jiných nedostatků. U 78 projektů se jednalo o významné nedostatky.

Na základě součtu expertních odhadů jednotlivých úprav projektů dospěl OHA k tomu, že celkový odhad **finanční hodnoty odstraněných nedostatků v hodnocených projektech dosáhl objemu 1,2 mld. Kč**. Nelze tvrdit, že se jedná o přímé úspory ve smyslu snížení cen projektů, i když i takové případy se objevily. Obecně se jedná spíše o předcházení vzniku budoucích víceprací a předejití neefektivitám s negativními dopady v budoucnosti.

Zavádění využití architektur prosazované v preventivní a edukativní rovině zefektivňuje koncepční plánování rozvoje a centralizuje znalosti o struktuře a souvislostech nejen samotného ICT, ale i jeho návaznosti na modely vykonávaných agend a podpůrné činnosti organizace či resortu.

Aplikace architektonického myšlení umožňuje mimo jiné odhalovat a zabraňovat významným chybám při realizaci IT projektů, obdobně i při návrhu organizačních a procesních změn. Výsledkem takového přístupu je, že jsou ve vyšší míře využívány již pořízené technologie a sdílené nástroje eGovernmentu a že při plánování nemohou být opomenuty žádné podstatné vazby a návaznosti. Architektonická příprava tedy vede k efektivnějšímu využívání finančních i personálních zdrojů, ale zejména ke standardizaci postupů elektronizace agend, což ve finále nejvíce ocení občané v roli klientů veřejné správy.

Znalost a porozumění architektuře úřadu (jeho struktuře, chování a plánu dalšího rozvoje) je důležitým předpokladem pro další manažerské metody, jako je například řízení portfolia rozvojových programů a projektů, řízení výkonnosti, kvality a zodpovědnosti ve veřejné správě nebo oceňování a následná ochrana informačních aktiv, resp. řízení bezpečnostních rizik.

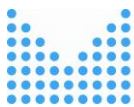
4 ROZVOJ A NOVÉ POVINNOSTI V OBLASTI ARCHITEKTURY ÚŘADU

Součástí IK ČR jsou její tzv. navazující dokumenty, kterými jsou Metody řízení ICT veřejné správy ČR, Slovník pojmů eGovernmentu, Národní architektonický rámec a Národní architektonický plán (v tomto textu již byly průběžně zmiňovány). Tyto dokumenty zpracoval odbor Hlavního architekta eGovernmentu a Ministerstvo vnitra je zveřejnilo již v září 2019 jak ve verzi dokumentů na webové stránce MV, tak i ve více přístupné a interaktivní podobě sdílené databáze znalostí na stránce <https://archi.gov.cz/>. **Tyto materiály jsou kontinuálně aktualizovány a tvoří tak interaktivní a udržovanou znalostní bázi v oblasti Národní architektury České republiky.**

Uvedené dokumenty kladou nové povinnosti na správce informačních systémů, orgány veřejné moci, které informační systémy jiných správců využívají, a svým způsobem vlastně na všechny předkladatele žádostí o stanovisko OHA. Jedná se zejména o povinnosti:

1. soulad informačních koncepcí úřadů s IK ČR,
2. soulad ICT projektů s IK ČR,
3. soulad se zásadami řízení ICT stanovenými IK ČR,
4. soulad architektury a její realizace s architektonickými principy v IK ČR,
5. zařazení realizovaných ICT projektů pod dílčí cíle v IK ČR,
6. soulad věcné architektury a projektů s Národním architektonickým plánem ČR,
7. soulad formální architektury s Národním architektonickým rámcem ČR.

OHA pokračuje jakožto znalostní organizace v aktivitách pro zefektivnění i svého vnitřního chodu a tak jak pro urychlení procesu schvalování žádostí, tak pro zvýšení automatického vytěžování údajů z žádostí pro vnitřní účely plánování odboru, tak i například pro aktualizace programu Digitální Česko a další statistické účely.

5 ZÁVĚR

Výkonem kompetence posuzování ICT projektů může OHA zajistit pozastavení realizace těch projektů, které jsou v rozporu s principy českého eGovernmentu, Národním architektonickým plánem a Infomační koncepcí České republiky. Posuzování je zaměřeno především na účelnost, účinnost a hospodárnost připravovaných projektů s důrazem na systémové řešení a vzájemnou provázanost funkcionalit různých projektů.

Dokladem smysluplnosti a významu posuzování projektů je skutečnost, že bez působení OHA by bylo realizováno 80 % předložených projektů s nedostatky, které by odporovaly principům a cílům českého eGovernmentu.

Informace uvedené v této zprávě popisují roli odboru Hlavního architekta eGovernmentu při řízení eGovernmentu České republiky a jeho koordinovaný rozvoj směrem k Digitálnímu Governmentu. Právě tento útvar je dnes jediným centralizovaným místem soustředěných znalostí v oblasti architektury úřadu, stavu a závislostí existujících i připravovaných projektů digitalizace veřejné správy, a to jak na národní, tak mezinárodní úrovni. OHA zajišťuje koordinaci, dohled a řízení významných rozvojových projektů, ale také koordinaci provozu a plánování rozvoje u projektů stávajících. OHA disponuje unikátním know-how a týmem profesionálních architektů a analytiků, což mimo jiné dokládají i jejich četná nezávislá ocenění.